

самперед адекватної законодавчої бази, у зв'язку з чим законотворча робота має спрямовуватися на досягнення стратегічної мети – становлення України як технологічно передової держави у глобальному світовому просторі.

Для вирішення наведених проблем необхідно ухвалити концептуальні положення політики енергоефективності, де визначити механізми державного регулювання у сфері ефективного використання енергетичних ресурсів (цілі і механізми впровадження). Серед концептуальних положень найважливішими мають бути:

– пріоритетність політики енергоефективності для національної економіки (суб'єктів господарювання, органів виконавчої влади);

– застосування стимулювання впровадження енергозберігаючих технологій шляхом заохочення і створення економічних стимулів суб'єктам господарювання для реалізації проектів енергозбереження;

– забезпечення підприємств і побутових споживачів засобами обліку використання газу, електро- та теплоенергії, гарячої і холодної води;

– забезпечення прозорості процедур і зрозумілості цінової політики на енергоресурси, уни-

кнення непрямих розрахунків між постачальниками та споживачами енергоресурсів.

Отже, Україні вкрай необхідна узгоджена робота законодавчої і виконавчої влади в частині інституціоналізації довгострокових інструментів енергетичної політики, підготовки секторальних планів стимулювання економічного розвитку галузей ПЕК, розробки єдиної експортно-імпоротної політики в енергетичній сфері тощо.

1. *Портер М.* Конкуренция: Учебное пособие: Пер. с англ. М: Вильямс, 2000. – 495 с.

2. Закон України "Про природні монополії". [Електронний ресурс]. // <http://zakon1.rada.gov.ua>.

3. Закон України «Про електроенергетику» N 575/97-ВР із змінами і доповненнями від 16 жовтня 1997 року. // <http://zakon1.rada.gov.ua>.

4. *Левицький Ю. А.* Проблеми і перспективи розвитку оптового ринку електричної енергії України / Ю. А. Левицький // Європейський вектор економічного розвитку. – 2009. – № 2 (7). – С.68-80.

5. Концепція функціонування та розвитку оптового ринку електричної енергії України. Схвалена постановою Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2002 р., № 1789.

In the article the basic principles of state regulation of the wholesale electricity market.

УДК 658.012.4: 339.654 (477)

Чубар М. М.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

На основі аналізу існуючих наукових та практичних підходів запропоновано шляхи активізації зовнішньоекономічної діяльності та підвищення експортного потенціалу підприємств легкої промисловості.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, експортний потенціал підприємства.

І. Вступ. Стратегії розвитку більшості країн світу передбачають зовнішньоторгівельну експансію на найбільш перспективні міжнародні ринки. Згідно з теорією порівняльних переваг, кожна держава чи адміністративна одиниця всередині неї найбільш здатна до економічно ефективного виробництва та реалізації певної визначеної вузької групи товарів. Економічна ефективність виробництва та збуту саме цих товарів на зовнішньому ринку для даної території об'єктивно обумовлена сукупністю певних зовнішніх (відносно цієї території) факторів, таких як, на-

приклад, стратегія конкурентів, а також внутрішніх – наприклад, фактичних можливостей підприємств цієї території до виробництва та експорту даних товарів.

ІІ. Постановка завдання. Необхідно брати до уваги, що крім галузей промисловості, які є провідними у конкретній державі та на які припадає лівова частка реалізованого експортного потенціалу впродовж останніх років (в Україні це, здебільшого, галузі важкої промисловості – машинобудування, металургія та ін.), існують також галузі, що також володіють певним експортним потенціалом, який на даний момент, через вплив тих чи інших чинників, не реалізувався достатньою мірою. Однією з таких сфер економічної діяльності є легка промисловість.

Ряд вітчизняних науковців у своїх дослідженнях працюють над вирішенням проблеми пошуку ефективних шляхів підвищення експортного потенціалу на різних рівнях економіки та для підприємств різноманітних галузей. Так, Галак

Я. М., Івашків Т. С. та Івашків І. М. розглядають аспекти підвищення експортного потенціалу у молокопродуктовому підкомплексі, Зборовська Ю. Л. та Школьнік О. О. – на підприємствах АПК в цілому, Шутаєва Є. А. – у металургійному комплексі, Антофій Н. М. – у підгалузі плодоовочового консервного виробництва, Кобельчук Н. М. досліджує розвиток експортного потенціалу промислового регіону, а Мінакова С. М. будує механізм реалізації експортного потенціалу України загалом. Шляхи ж, що сприяють підвищенню та більш ефективній реалізації експортного потенціалу підприємств легкої промисловості, досліджено недостатньо.

Метою дослідження є пошук та аналіз шляхів підвищення експортного потенціалу підприємств легкої промисловості, на основі узагальнення існуючих підходів та практики їх реалізації.

III. Результати. Згідно з результатами досліджень, проведених науковцями А. Мазаракі, Т. Мельник та В. Ізовітом, легка промисловість України має значний потенціал розвитку, як на внутрішньому ринку, так і на зовнішніх. Такий висновок можливий зокрема тому, що підприємства легкої промисловості мають, в цілому, більш високі показники ефективності і результативності, у порівнянні з вторинним сектором економіки в цілому, через створення більшої валової доданої вартості. Крім того, існують довгострокові, напрацьовані економічні зв'язки між легкою промисловістю та суміжними галузями, що постачають необхідну для виробництва сировину: агропромисловим сектором, машинобудуванням, хімічною галуззю (зокрема, виробництвом штучних волокон і тканин) – відповідно, між усіма цими галузями висока оборотність капіталу.

Проте легка промисловість зазнає значного негативного впливу через низьку оплату праці

робітників (одну з найнижчих у промисловості України), скорочення кількості робітників (з 1991 по 2009 рр. – більш ніж у 5 разів), збитковість приблизно половини підприємств, малі запаси матеріальних оборотних коштів, високі податки на виробництво продукції та імпорту ресурсів, відсутність внутрішніх постачальників ресурсів (наприклад, шовкова тканина здебільшого імпортна), фізичну та моральну застарілість матеріально-технічної бази виробництва, беззахисність вітчизняного виробника перед імпортуванням на внутрішній ринок великих обсягів дешевої продукції.

Отже, керівники підприємств легкої промисловості змушені обирати між двома варіантами: або, самотужки визначати виробничо-збутову стратегію підприємства, перебуваючи в надзвичайно важких ринкових умовах (відсутність державної допомоги, застарілість обладнання та технологій, засилля імпортованих товарів на ринку, непомірний податковий тягар), або ж працювати за давальницькими схемами, втрачаючи ініціативу в процесах розвитку та завоювання ринку. За таких умов на більшості підприємств схиляються саме до оптимізації витрат, обираючи давальницькі схеми як основну форму співпраці з іноземними контрагентами [1].

Враховуючи вищезазначене, потрібно зауважити, що підприємства легкої промисловості стабільно демонструють один з найвищих показників частки підприємств, що одержали прибуток за результатами фінансової діяльності до оподаткування. Відсоток підприємств легкої промисловості, що одержали прибуток у 2008-2011 рр., стабільно вищий, ніж аналогічні середні показники у промисловості та економіці України [2]:

Як помітно з результатів аналізу, за останні три роки у легкої промисловості була дещо

Таблиця 1

Порівняльний аналіз частки прибуткових вітчизняних підприємств, 2009-2011 рр.

Роки Галузь	Підприємства, що одержали прибуток (до оподаткування), % до загальної кількості			
	2009	2010	2011	в середньому, за три роки, %
Легка промисловість	64,1	62,9	67,5	64,8
Промисловість	59,7	59,2	62,1	60,3
Економіка України	60,1	59,0	65,1	61,4
Приріст частки прибуткових підприємств у легкої промисловості	4	3,9	2,4	3,4

Ініціативи Укрлегпрому щодо збереження та розвитку галузі

Позитивні зміни умов роботи легкої промисловості, після прийняття Податкового Кодексу України від 01.01.2011	Негативні зміни умов роботи легкої промисловості, після прийняття Податкового Кодексу України від 01.01.2011	Ініціативи Укрлегпрому
<p>- Посилення боротьби з контрабандним імпортом товарів</p> <p>- Покращення динаміки повернення поточного ПДВ</p> <p>- Введення нульової ставки податку на прибуток підприємств, що відповідають певним критеріям (підприємства, що здійснюють ЗЕД чи працюють на лавальницькій сировині, не можуть застосовувати нульову ставку податку на прибуток підприємств) [4]</p>	<p>- Збільшення частоти податкових перевірок та посилення тиску Державної податкової служби України на легальний сектор легкої промисловості</p> <p>- Відсутність зменшення обсягів та інтенсивності документообігу</p> <p>- Постійне зростання цін на енергоносії для виробників</p> <p>- Зростання конкурентних переваг виробників продукції легпрому з Південної Азії, в порівнянні з вітчизняними, за рахунок високого податкового навантаження в Україні</p> <p>- Відсутність закордонних інвестицій через невизначеність та нестабільність економічно-правового середовища України</p>	<p>- Встановити мораторій на Закон України № 9241-Д від 30.03.2012 р. «Про митний тариф», що передбачає зростання ввізного мита на обладнання та матеріали, що не виробляються в Україні (і використовуються в легкій промисловості) з 0% до 10%</p> <p>- Зменшити до рівня 2010 р. плату за землю для виробничих підприємств, що протягом 2011 р. була збільшена у 6 разів</p> <p>- Зрівняти тарифи на енергоносії для підприємств і населення (основне навантаження щодо розрахунку за спожитими енергоносіями припадає саме на підприємства)</p> <p>- Встановити єдине уніфіковане ввізне мито на всі види тканин на рівні 3% (зараз варіюється від 0% до 5% і вище), що позбавить податківців можливості нараховувати штрафи на підставі виявлення технічних неточностей у вказуванні виду тканини в митній декларації</p> <p>- Зберегти існуючу дотацію роботодавцям на створення нових робочих місць та зменшити роботодавцям виробничої сфери квоти на працевлаштування інвалідів, що не передбачено діючою редакцією Закону України «Про зайнятість» № 10497-1 від 22.05.2012 р.</p> <p>- Забезпечити пріоритет вітчизняним виробникам при держзакупівлях, бюджетні гроші витратити тільки на товари вітчизняного виробництва, за виключенням таких, що не виробляються в Україні</p> <p>- Встановити фіксоване мінімальне ввізне мито та забезпечити виконання санітарно-епідеміологічних норм за імпортування «секонд-хенду»</p> <p>- Забезпечити виплату пільгових пенсій робітникам легпрому, за рахунок консолідованого Пенсійного фонду</p>

більша частка підприємств, що отримали прибуток до оподаткування, ніж в цілому у промисловому секторі та в загальному в економіці України. Це доводить, що навіть у вкрай важких ринкових умовах, додатково погіршених редукован-

ням системи протекціоністських заходів з боку держави відповідно до норм СОТ, підприємства легкої промисловості здатні отримувати прибутки.

Українська асоціація підприємств легкої промисловості та Всеукраїнське об'єднання робо-

Рентабельність операційної діяльності великих та середніх підприємств, 2009-2011 рр.

роки галузі	Рентабельність операційної діяльності підприємств, %				
	2009	2010	2011	Найвищий показник за 3 роки (галузь; рік; %)	Найнижчий показник за 3 роки (галузь; рік; %)
Легка промисловість	3,4	2,5	4,2	-	-
Промисловість	1,8	3,6	4,8	добування корисних копалин, крім паливно-енергетичних; 2011; 36,5	хімічне виробництво; 2009; -2,7
Економіка України	3,3	4,0	5,8	сільське господарство, мисливство, лісове господарство; 2010-2011; 23,2	надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту; 2010; -14,8

тодавців легкої промисловості на прес-конференції УНІАН висловили власні ініціативи щодо збереження та розвитку легкої промисловості. Аналізуючи дані ініціативи, можна визначити бачення та оцінку підприємцями легкої промисловості сучасних умов роботи в галузі та визначення першочергових заходів щодо покращення цих умов [3]: без сприятливого для легкої промисловості економічного клімату в державі розпочати вихід на міжнародний ринок будуть здатні лише окремі підприємства. Ще менше з них буде в змозі здійснювати прямий експорт, тобто здійснювати збут товарів напряму іноземним кінцевим споживачам, не залучаючи у збутовий ланцюг посередників. Причина цьому - стабільно позитивна, але недостатньо висока рентабельність операційної діяльності підприємств легкої промисловості, тобто надто мала різниця між витратами на виробництво та збут товарів та послуг підприємств, і отриманим потім від цього збуту чистим прибутком [2]:

Показник рентабельності операційної діяльності підприємств легкої промисловості перевищував показники середньої операційної рентабельності промислових підприємств та середньої операційної рентабельності вітчизняних підприємств тільки у 2009 р.

Отриманого чистого прибутку підприємствам легкої промисловості не вистачає на досягнення необхідних тактичних та стратегічних цілей. Збільшувати отримуваний чистий прибуток можливо шляхом збільшення доходів підприємств та зменшення їх витрат. При цьому, пріоритетним є саме вдосконалення державної політики щодо оптимізації умов здійснення підприємствами економічної діяльності.

IV. Висновки: вирішення завдання пошуку шляхів підвищення експортного потенціалу підприємств легкої промисловості потребує комплексної співпраці органів державної влади, підприємців, науковців, функціонерів СОТ, інвесторів.

Аналіз ситуації на ринку та формулювання переліку заходів щодо підвищення експортного потенціалу є лише першим етапом, за яким повинна слідувати розробка механізму підвищення експортного потенціалу підприємства легкої промисловості, що буде метою подальших наукових досліджень.

1. Мазаракі А., Мельник Т., Ізовіт В. Легка промисловість України: стан, проблеми експорту та імпорту товарів / Мазаракі А., Мельник Т., Ізовіт В. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету, 2011. № 3. - С. 5-13.

2. Офіційний сайт Держкомстату України [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

3. День легкої промисловості - свято чи похорони? [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://ukrlegprom.org.ua/ua/golovni_podiii/2012/pres-konferencija_ukrlegpromu.html

4. Ставка податку на прибуток 0% [Електронний ресурс]. - Податки та бухгалтерський облік. - Інформаційно-аналітична газета / Режим доступу: <http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/pribil/stavk-nol/>

5. Носова Н. І., Сараєва І. М. Стратегічні напрямки державної підтримки легкої промисловості України в умовах лібералізації міжнародної торгівлі. Носова Н. І., Сараєва І. М. // Економічні інновації: збірник наукових праць, 2012. - Вип. 47. - С. 165-177.

6. Кобельчук Н. М. Перспективи розвитку експортного потенціалу промислового регіону. Кобельчук Н. М. // Держава та регіони.- Серія «Економіка та підприємництво», 2012. - № 4. - С. 90-93.

Шляхи підвищення здатності до здійснення ЗЕД підприємствами легкої промисловості

Зміна державної політики	Розвиток підприємств
<ul style="list-style-type: none"> - Поліпшення макроекономічного клімату: захист інвесторів, створення системи кредитування та страхування експорту, послаблення податкового тягаря (зменшення та уніфікація ввізних мит на ресурси та обладнання для галузі, звільнення нових підприємств від частини податків, гарантування та спрощення процедури повернення ПДВ підприємствам), удосконалення законодавчої бази; - Зменшення плати за землю під розміщення виробничих потужностей, вирівнювання тарифів на енергоресурси для підприємств та фізичних осіб; - Стимуляція створення у галузі нових робочих місць (збереження дотацій на створення робочих місць, зменшення квот на робочі місця для інвалідів роботодавцям виробничої сфери, збільшення квот на підготовку спеціалістів, потрібних легкій промисловості, за кошти державного бюджету, у державних вищих навчальних закладах); - Створення умов для розширення та вдосконалення загальнонаукової бази легкої промисловості (стимулювання та фінансування досліджень властивостей тканин, розробки матеріалів з заданими наперед властивостями, нових спецтканин, дослідження нових способів обробки, розкроювання та скріплювання матеріалів, розвитку ресурсозберігаючих, дружніх до навколишнього середовища, а також безвідходних технологій); - Зобов'язання банків щодо надання пільгових кредитів на створення та розвиток підприємств легкої промисловості; - Стимуляція створення підприємств та фірм АПК, що спеціалізуються на вирощуванні культур, потрібних для забезпечення сировиною легкої промисловості та перевід, таким чином, вітчизняної легкої промисловості на самозабезпечення ресурсами, задля оптимізації витрат на них; - Посилення боротьби з корупцією, зокрема, на митницях та в установах санітарно-епідеміологічного контролю, для послаблення потоків легального та нелегального імпорту товарів легкої промисловості; - Використання механізмів СОТ для проведення антидемпінгових та антикорупційних розслідувань 	<ul style="list-style-type: none"> - Поступова заміна фізично та морально застарілого виробничого обладнання високопродуктивним новим (автоматизованими та комп'ютеризованими виробничими комплексами), проходження персоналом, найм у фірми-виробника інструкторів з підготовки кадрів; - Кваліфіковане, своєчасне та ретельне технічне обслуговування і ремонт даного обладнання; - Використання у виробничому процесі якісно нових технологій, що забезпечують вищу продуктивність праці та більш оптимізовані виробничі витрати (для швейної галузі, наприклад ультразвукове та лазерне розкроювання, безшовне «зварювання», «склеювання» тканин); - Створення відділів з моніторингу світового (регіонального) ринку товарів легкої промисловості та маркетингу, здійснення ними постійного пошуку можливих цільових ринків, детальне їх дослідження (збір інформації, аналіз кон'юнктури, аналіз макроекономічної ситуації та законодавства, виділення можливих цільових груп споживачів, прорахунок логістики та збуту, прогноз розвитку ринку); - Активний пошук клієнтів-юридичних осіб та залучення інвесторів (через Інтернет, участь у міжнародних ярмарках та виставках), створення системи кредитування замовлень, забезпечення обов'язковості погашення клієнтських зобов'язань за контрактом (страхування експорту); - Розбудова та зміцнення виробничих потужностей у причорноморських регіонах для оптимізації логістичних (шляхом скорочення відстані до портів) та енергетичних (шляхом закупівлі дешевшої електроенергії, вироблюваної сонячними та вітроелектростанціями) витрат; - Встановлення довгострокових економічно-господарських відностин з постачальниками сировини та матеріалів, а також обладнання, торговими посередниками, кінцевими споживачами.

Розроблено автором шляхом аналізу та доопрацювання матеріалів [5-11]).

7. Зборовська Ю. Л., Школьний О. О. Механізм реалізації експортного потенціалу підприємств АПК. Зборовська Ю. Л., Школьний О. О. // Інноваційна економіка, 2012. – № 4 (30). – С. 19-24.

8. Минакова С. М. Экономический механизм реализации экспортного потенциала Украины. Минакова С. М. // Развитие методов управления та господарювання на транспорті, 2011. – № 37. – С. 169-178.

9. Шутаева Е. А. Реализация экспортного потенциала металлургического комплекса Украины в контексте развития мирового рынка металлов. Шутаева Е. А. Учёные записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского, серия «Экономика и управление». - Т. 24 (64), 2011 г. – № 1. – С. 246-257.

10. Антофій Н. М. Стимулювання розвитку экспортного потенціалу плодоовочевого консервного виробництва. Антофій Н. М. // Культура народів Причорномор'я, 2009. – № 176. – С. 7-10.

11. Галак Я. М., Івашків Т. С., Івашків І. М. Аспекти

підвищення експортного потенціалу в молокопродуктовому підкомплексі в умовах забезпечення його конкурентоздатності. Галак Я. М., Івашків Т. С., Івашків І. М. // Інноваційна економіка, 2010. – № 2. – С. 73-75.

On the basis of the analysis of existing scientific and practical approaches the ways of activation of international economic activity and increasing the export potential of light industry enterprises are proposed.

УДК 658.64

Шпильова Ю. Б.

ТОРГОВЕЛЬНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ЯК ОДИН З ЕЛЕМЕНТІВ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Досліджено особливості торговельного обслуговування населення України. Описано тенденції та чинники розвитку торговельної сфери, виявлено базові елементи та запропоновано напрями поліпшення торговельного обслуговування населення в Україні.

Ключові слова: роздрібна торгівля, сфера торгівлі, торговельного обслуговування населення, якість торговельного обслуговування населення.

І. Вступ. Основою сучасної економічної стратегії є підвищення ефективності функціонування економіки країни. Основою цього є перехід до принципово нової моделі управління, заснованої на поєднанні ринкового саморегулювання з державним регулюванням діяльності суб'єктів господарської діяльності. Така ситуація вимагає всеохоплюючого реформування економіки та реконструкції господарського механізму всієї економічної системи, перетворень у діяльності господарюючих суб'єктів. Поряд з цим, необхідно здійснити коригування та розвиток наукових уявлень про роль держави у функціонуванні економіки на сучасному етапі розвитку країни. В останні роки були зроблені серйозні практичні кроки по створенню в Україні дійсно діючої ринкової економіки. Однак проведені заходи були не завжди науково обґрунтованими і послідовними, недостатньо враховували світовий досвід тощо.

Радянський період розвитку та функціонування роздрібною торгівлі в різних аспектах розглядали В. Бурмістров, В. Виноградов, Я. Бра-

мінський, Г. Озерова та ін. Серед дослідників які аналізували сучасний стан та особливості регулювання роздрібною торгівлі можна виділити О. Азарян, Л. Антонюк, В. Апопій, Л. Брагін, Н. Голошубова, В. Гросу О. Ковальчук, Л. Лігоненко А. Мазаракі, І. Міщук, Л. Омелянович, В. Ребицький, А. Савощенко, В. Стахівський, А. Ткач, Н. Ушакова, В. Якубенко та багато інших. Проте роботи, присвячені проблемі функціонування та особливо регулювання торгівлі в ринкових умовах, носять не цілісний характер, що підвищує їх значущість, і не охоплюють всі аспекти даної проблеми.

II. Постановка завдання. Концепція роздрібною торгівлі складається з чотирьох основних елементів: орієнтація на споживача, скоординовані дії, орієнтація на цінність, прагнення домогтися цілей. Це означає, що будь-яке роздрібно торговельне підприємство, визначаючи потреби своїх покупців, координує свої дії та плани для досягнення максимальної ефективності роботи по забезпеченню високої цінності для своїх клієнтів, яка передбачає відповідність ціни якості товару і рівню торговельного обслуговування. Саме споживач відіграє центральну роль у роздрібній торгівлі, тому увага до нього має бути на високому рівні [1]. Тому, незважаючи на глибину проведених досліджень, дуже актуальною є необхідність подальшого теоретичного та методологічного осмислення процесів, що відбуваються в торгівлі, розробки проблем функціонування та розвитку сфери торгівлі, реформування її господарського механізму, досягнення високої якості торговельного обслуговування населення тощо.